

บทนำ

1. ความเป็นมาของโครงการ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากระดับชุมชน เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้ชุมชนสร้างรายได้เพิ่มและเสริมงานอาชีพในท้องถิ่นถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญในการฟื้นฟูเศรษฐกิจพึ่งตนเองในภาวะวิกฤตของประเทศ ทบวงมหาวิทยาลัยในฐานะหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษา (ปัจจุบัน คือ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ) จึงมีนโยบายที่มุ่งเน้นการสนับสนุนและส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นแหล่งรวมขององค์ความรู้และทรัพยากรบุคคลที่สามารถสร้างสรรค์ ถ่ายทอด และพร้อมนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาไปเผยแพร่และถ่ายทอดสู่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศ ช่วยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างความมั่นคงให้กับครอบครัวและสังคมท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองได้และพร้อมขยายผลไปสู่ระดับประเทศ โดยเน้นผลที่ได้รับจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน

องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรและชุมชน คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นด้วยการประยุกต์กระบวนการและระบบวิธีการผลิต ตลอดจนการตลาดที่ต้องอาศัยกลไกทางเทคโนโลยีและทักษะการผลิตที่เหมาะสม เพื่อสร้างกระบวนการผลิตให้สามารถทำได้ง่าย ผลผลิตมีคุณภาพดีขึ้นและให้ได้ต้นทุนต่อหน่วยต่ำลง โดยการถ่ายโอนเทคโนโลยีด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น รวมทั้งให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ทั้งทางด้านการวิจัย พัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรม ตลอดจนการถ่ายโอนองค์ความรู้ลงสู่ชุมชน ตามความต้องการของชุมชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 ทบวงมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการ โครงการนำร่อง (โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก) ในชุมชนมากกว่า 100 ชุมชน ใน 9 ภูมิภาค เป็นโครงการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาและชุมชน และมีชุมชน 38 ชุมชน จัดทำแผนแม่บทของชุมชนไปแล้ว ซึ่งจำเป็นต้องสานต่อให้เกิดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง และจากผลการปฏิบัติงานของโครงการ ฯ พบว่า แต่ละชุมชนมีปัญหาหลากหลายซับซ้อน และชุมชนต้องการการแก้ไขปัญหาในหลายมิติอย่างเป็นระบบ แม้ว่าปัญหาเฉพาะหน้าจะได้รับการแก้ไขไปแล้วในบางส่วน แต่ปัญหาส่วนใหญ่ยังคงต้องการการวิจัยและการแก้ไขด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเสริมงานอาชีพในท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองได้และนำไปสู่การลดการนำเข้าและสนับสนุนการส่งออกต่อไป

เพื่อให้โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมีความต่อเนื่อง ในปี 2546 ทบวงมหาวิทยาลัยสนับสนุนการดำเนินงานโครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศ และสามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้เป็นอย่างมากโดยอาศัยการลงทุนที่ค่อนข้างต่ำ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดงาน และสร้างรายได้ให้กับบุคคลหลายกลุ่ม ทั้งนี้เพราะการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจจำเป็นต้องอาศัยกิจกรรมรองรับหลายลักษณะ เป็นต้นว่าการคมนาคมขนส่ง ร้านอาหารภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว ธุรกิจให้เช่า – รับจ้าง ธุรกิจที่พักโรงแรม และธุรกิจการจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น

การท่องเที่ยวของประเทศไทยในปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลาย ส่วนใหญ่จะเป็นการท่องเที่ยวมุ่งให้ความสำคัญกับระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน رأโพรณ (2545) สรุปว่า หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมีองค์ประกอบ 4 หลักการ คือ

1. การดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงขอบเขตความสามารถในการรองรับของพื้นที่ทั้งธรรมชาติ ชุมชนขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในแต่ละแห่งต่อคนต่อวัน
2. ควรตระหนักถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (เอกลักษณ์และอัตลักษณ์)
3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้เป็นพันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องประสานการจัดการร่วมกัน เพื่อลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนต่อการท่องเที่ยว
4. การทำธุรกิจท่องเที่ยวนั้นต้องคำนึงถึง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการประสานงาน ประสานโครงการ และกำหนดแผนงาน นโยบาย ทางเศรษฐกิจเพิ่มรายได้เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่กำลังได้รับความนิยม คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีการเกษตร ความเขียวขจี และความอุดมสมบูรณ์ของประเทศไทย ตลอดจนการได้ลิ้มลองรสชาติ รวมทั้งความสนุกสนานกับการทดลองหัดทำ นำความรู้ ประสบการณ์กลับมาใช้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546)

รำไพพรรณ (2545) สรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ได้ประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

การที่ประเทศไทยจะจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้นั้นจะต้องมีศักยภาพหรือทรัพยากรท่องเที่ยวเกษตรที่มีรูปแบบหลากหลาย และมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่นั้น ๆ กรมส่งเสริมการเกษตร (2544) ได้สรุปความหมายของทรัพยากรท่องเที่ยวเกษตรไว้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการทำกิจกรรมทางการเกษตรที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการไปเยือน หรือไปเที่ยวชม ซึ่งพอจะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทชุมชน / หมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตรดำเนินการในลักษณะเป็นการดำเนินการร่วมกันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน มีทั้งประเภทที่พักค้างในหมู่บ้าน หรือประเภทระยะสั้น (1วัน) ซึ่งในแต่ละจุดจะมีลักษณะเด่น เป็นการเฉพาะเจาะจง เช่น หมู่บ้านทำนา หมู่บ้านไม้ผล หมู่บ้านไม้ดอก ไม้ประดับ หมู่บ้านเลี้ยงผึ้ง ฯลฯ ซึ่งนอกจากจะมีกิจกรรมเด่นแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจประกอบในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวด้วย

2. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทเฉพาะรายบุคคลหรือรายกิจกรรม เป็นจุดท่องเที่ยวเกษตรที่เป็นสวนหรือไร่เกษตรรายหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนใหญ่จะเป็นสวนเกษตรที่มีความก้าวหน้าในการปลูกพืชเฉพาะอย่าง เช่น สวนเงาะ สวนทุเรียน ผลผลิตทางการเกษตร หรือสินค้าหัตถกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมาจัดวางและจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว

3. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทเทศกาลหรือปรากฏการณ์ เป็นลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรที่มีการจัดงานเทศกาล หรืองานมหกรรมทางการเกษตรที่น่าสนใจ เช่น ฟุ้งดอกทานตะวัน ฟุ้งดอกกระเจียว ฯลฯ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2544)

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรหลายพื้นที่ที่กำลังได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว แต่เนื่องด้วยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นสิ่งที่ค่อนข้างใหม่สำหรับประเทศไทย ทำให้เป็นที่รู้จักในวงแคบ ๆ ยังไม่แพร่หลายมากนัก เช่น

จังหวัดนครนายก เที่ยวชมไม้ดอกไม้ประดับ สวนผลไม้ ลิ้มรสมะขามและมะปรางหวาน พักแรมกับชาวบ้านท่าด่าน

จังหวัดปราจีนบุรี ชมหมู่บ้านตลาดไม้ผลและชมสวนผลไม้ขึ้นชื่อของภาคตะวันออก ศึกษาพันธุ์พืชสมุนไพร ไม้ผล พืชผัก ตลอดจนวิถีชีวิตชาวสวน การปลูกพืชผลให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพรสชาติอร่อย

จังหวัดฉะเชิงเทรา ชมหมู่บ้านน้ำตาลสด สวนมะม่วงหลากหลายชนิด แวะชิมปลากะพง เยี่ยมชมการทำประมงริมน้ำ และศึกษาวิถีชีวิตริมน้ำ ก่อนเดินทางกลับแวะชมพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต (คู่มือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547)

ถึงแม้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเกษตรมากแต่เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแล้ว ถือได้ว่าประเทศไทยยังไม่เป็นที่รู้จักของตลาดนักท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะรู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในต่างประเทศมากกว่าประเทศไทย ที่มีการจัดการท่องเที่ยวมานานและกำลังได้รับความสนใจมาก ตัวอย่างเช่น

1. ประเทศมาเลเซีย มีความก้าวหน้าของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับหนึ่ง ซึ่งผ่านขั้นตอนการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบมากยิ่งขึ้น โดยสามารถนำออกมาขายทางอินเทอร์เน็ต และจัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีรูปแบบเฉพาะ คือ

- 1) พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามแนวคิดของรูปแบบ Agro – Forestry Concept กล่าวคือ การผสมผสานการเกษตรเข้ากับด้านป่าไม้พัฒนาเป็นสินค้าท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีการผสมผสานแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ ในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความดึงดูดใจ
- 3) สามารถเตรียมความพร้อมของแหล่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยว
- 4) สามารถนำออกเสนอขายทางอินเทอร์เน็ต และได้รับการจัดอยู่อันดับหนึ่งในสิบที่มีความนิยม

2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแถบออสเตรเลีย

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในออสเตรเลียจะกระจายอยู่ในแถบออสเตรเลียตะวันตก เช่น เมืองมาร์กาเร็ตริเวอร์ ซึ่งจะมีชื่อเสียงมากในเรื่องกีฬาทางน้ำ และฟาร์มโคนม เมืองนี้ยังเป็นแหล่งผลิตไวน์ที่มีชื่อเสียง มีโรงงานผลิตไวน์ 30 แห่ง ซึ่งโรงงานผลิตไวน์เปิดร้านอาหารพื้นเมืองและมีไวน์ให้ลองชิม และแสดงการผลิตไวน์ในกระบวนการต่าง ๆ นอกจากนี้มีฟาร์มสเตย์ (Farm stay) หลายแห่งในราคาไม่แพง มีกิจกรรมการเก็บลูกสตอเบอรี่ ลูกราสเบอรี่ บลูเบอรี่ บอยเซนเบอรี่

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวในรูปแบบการเกษตรเพียงอย่างเดียวไม่ใช่สิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าเที่ยวชม จำเป็นต้องผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่นที่ได้อนุรักษ์ไว้เป็นประวัติศาสตร์และสมบัติของชาติ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวยังไม่เคยพบเห็น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543) ดังนั้นการนำรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนมาผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จเช่นกัน

ซึ่งการท่องเที่ยวดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นอกจากนี้รัฐบาลยังให้การสนับสนุนเพื่อต้องการสร้างรายได้ให้กับชุมชนและเกิดการกระจายรายได้ให้แก่ท้องถิ่นโดยลักษณะการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นจะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและสังคม กำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยที่ชุมชนมีบทบาทในการเป็นเจ้าของและมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม และเป็นการสร้างมิตรภาพและความเข้าใจของคนในสังคม (สอรัฐ, 2547)

จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการจัดการเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวต้องร่วมกันคิด ร่วมทำกับพหุภาคี คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ได้นานที่สุด มีปัญหาหรือผลกระทบน้อยที่สุด

3. การท่องเที่ยวชุมชนและวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชน

การท่องเที่ยวชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาในชุมชน โดยลักษณะการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นจะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและสังคม กำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยที่ชุมชนมีบทบาทในการเป็นเจ้าของและมีสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน - เรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม และเป็นการสร้างมิตรภาพและความเข้าใจของคนในสังคม

เป้าหมายของนักท่องเที่ยว คือ การที่ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน การได้พักร่วมกับชาวบ้าน และได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เป็นการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ซึ่งถือเป็นโอกาสอันดีที่เขาเหล่านั้นจะได้สัมผัสชีวิตที่แท้จริงของชาวบ้านในชุมชนเสมือนหนึ่งเป็นลูกหลานและสมาชิกหนึ่งในครอบครัว

โดยวัตถุประสงค์หลักของการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย

1. การให้อำนาจกับชุมชนสร้างความรับผิดชอบในการใช้ทรัพยากรและการท่องเที่ยวให้กับชุมชน
2. สร้างความรู้สึกรักชื่นชม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. สร้างรายได้เสริมและผลประโยชน์อื่นๆ ในชุมชน
4. ให้มีสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในอำเภอบ้านนาสาร

อำเภอบ้านนาสารอยู่ห่างจากตัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประมาณ 40 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 853 ตารางกิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร เช่น สวนผลไม้ สวนยางพารา และเลี้ยงสัตว์ เนื่องจากสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของอำเภอบ้านนาสารมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มล้อมรอบด้วยภูเขา เป็นพื้นที่ ๆ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ประกอบด้วย ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ จึงเป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่มีคุณภาพของบ้านนาสารหลายชนิด เช่น ทุเรียน ลองกอง ลางสาด มังคุด โดยเฉพาะ เงาะโรงเรียน ที่มีชื่อเสียง เลื่องลือไปทั่วทุกภูมิภาค แต่ในช่วงฤดูกาลของผลไม้ ผลผลิตจะออกสู่ตลาดมากเกินไป ทำให้เกิดราคาผลไม้ตกต่ำ

การแก้ไขปัญหาราคผลไม้ตกต่ำให้ได้ผล คือการดึงผลผลิตส่วนเกินออกจากระบบหรือการกระจายผลผลิตไปยังผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว โดยที่ผ่านมามีหน่วยงานที่รับผิดชอบเน้นการส่งผลผลิตออกไปจากพื้นที่ ทั้งส่งไปยังตลาดภายในประเทศและส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ แต่มักประสบปัญหาด้านการรักษาคุณภาพความสดของผลไม้ ทำให้การส่งออกไปยังตลาดไกล ๆ ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ดังนั้นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหา คือ การนำผู้บริโภคเข้าไปยังพื้นที่ปลูกให้มากขึ้น ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเมื่อผนวกกับแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว จะเป็นการขยายฐานกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะบรรเทาปัญหาผลผลิตล้นตลาดแล้ว ยังจะส่งต่อการพัฒนาอื่น ๆ ได้อีกด้วย

การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน จำเป็นต้องมีการศึกษาศักยภาพ และความเป็นไปได้เบื้องต้น จะต้องมีกำหนดและคัดเลือกเส้นทางท่องเที่ยวที่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว และจะต้องเตรียมความพร้อมด้านกิจกรรม ความพร้อมของเจ้าของสวนผลไม้ในการให้บริการและจัดการต่าง ๆ ที่จะสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งจะต้องมีการเตรียมการด้านอื่น ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายและปลอดภัย จึงจำเป็นที่จะมีการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างความพร้อมพื้นฐานทางการท่องเที่ยวของชุมชนก่อนการเปิดการท่องเที่ยวต่อไป

5. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการวิจัย ๆ

5.1. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมในพื้นที่อำเภอบ้านนาสาร
2. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแก่ชุมชนและเจ้าของสวนที่สนใจ
3. เพื่อสร้างทางเลือกในการใช้ศักยภาพและทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจยิ่งขึ้น

4. เพื่อแก้ไขปัญหาหาราคาผลไม้ตกต่ำ และสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตในชุมชน
5. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในลักษณะการพึ่งพาตนเอง

5.2. เป้าหมาย

1. ได้เส้นทางที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่น้อยกว่า 2 เส้นทาง
2. มีเจ้าของสวนผลไม้เข้าร่วม โครงการไม่น้อยกว่า 10 ราย
3. มีผู้เข้ารับการอบรมในหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 100 คน
4. ได้กลุ่มแกนนำที่มีความเข้าใจ และดำเนิน โครงการอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 15 คน
5. ผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา
6. ผู้เข้าร่วมโครงการมีทางเลือกในการใช้พื้นที่และสวนผลไม้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

6. ความหมาย / นิยามศัพท์ที่สำคัญ

6.1. เส้นทางท่องเที่ยว หมายถึง รูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ประกอบการจัดขึ้นตามลำดับที่เหมาะสมเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจและประทับใจมากที่สุด

6.2. ความพร้อมของเกษตรกร หมายถึง การที่เกษตรกร หรือ เจ้าของสวนผลไม้มีสภาพที่พร้อมทั้งในด้านสภาพสวนผลไม้ และการจัดการ เจ้าของสวนที่ยินดีให้บริการด้านการต้อนรับ การให้ความรู้ รวมทั้งบริการด้านความต้องการขั้นพื้นฐานของนักท่องเที่ยว

6.3. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ให้นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลิน รวมทั้งได้ความรู้และประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

6.4. การท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวในชุมชน ที่มีทรัพยากรเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งมีการกำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยชุมชนมีบทบาทในการเป็นเจ้าของและมีสิทธิในการจัดการดูแลอย่างเต็มที่ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง